

Taustaaänten vaikutus television katseluun -kyselyn yhteenveto 5.6.2020

Kuuloliitto ja Eläkeliitto ovat saaneet säännöllisesti yhteydenottoja, joissa televisio-ohjelmien taustaaänet koetaan television seuraamista häiritseviksi. Taustaaänten koetaan vaikeuttavan puheesta selvän saamista. Tämä uhkaa ikääntyneiden tiedonsaantia, koska ikääntyneet saavat merkittävän osan ajankohtaisesta tiedosta television välityksellä. Ikääntyneillä kuulo-ongelmat ovat yleisimpiä.

Kartoittaakseen aihetta tarkemmin Kuuloliitto ja Eläkeliitto tekivät kyselyn taustaaänten vaikutuksista television katseluun. Webropol-kysely julkaistiin sekä Eläkeliiton että Kuuloliiton verkkosivuilla ja sosiaalisen median kanavissa. Siihen oli mahdollista vastata 20.2–6.3.2020 välisenä aikana.

Kyselyyn vastasi yhteensä 169 ihmistä. Vastaajista 59 prosenttia oli yli 65-vuotiaita. Alle 65-vuotiaita vastaajia on 41 %, 65–74-vuotiaita vastaajia on 42 % ja yli 75-vuotiaita vastaajia oli 17 %. Neljä viidesosaa (79 %) vastaajista oli naisia.

Vastaajista 30 % ei ollut käytössään kuulokojetta tai sisäkorvaistutetta. 55 % vastaajista oli käytössään yksi tai kaksi kuulokojetta. Kymmenellä prosentilla oli käytössään yksi tai kaksi sisäkorvaistutetta. Viidellä prosentilla oli käytössä kuulokoje ja sisäkorvaistute.

Kuulemisen vaikeuksia arjessaan koki joko silloin tällöin tai usein ja aina 91 % vastaajista. Muita kuulemisen apuvälineitä oli käytössä vain harvalla. Yleisimmät muut apuvälineet olivat kuulokkeet TV:n ja radion kuunteluun (17 %) ja kaulasilmukka (17 %). Miesvastaajilla oli naisia useammin käytössään myös muita kuulemisen apuvälineitä.

Tarkastelimme vastauksia kokonaisuuden lisäksi myös eri ikäryhmissä, eri sukupuolilla ja sen perusteella, oliko vastaajalla käytössään yksilöllisiä kuulemisen apuvälineitä (kuulokoje/sisäkorvaistute) vai ei.

Televisio on olennainen tietolähde ikääntyneillä

Finnpanelin selvityksissä on jo tullut vahvasti esiin, että ikääntyneet ovat televisiolähetysten suurimpia kohderyhmiä. Myös tässä kyselyssä vastaajat katsoivat televisiota paljon. 90 prosenttia vastaajista katsoi TV:tä joka päivä. Yli 75-vuotiaista vastaajista 100 % katsoi televisiota päivittäin.

Päivittäin TV:tä katsovat katsoivat sitä myös useampia tunteja. Vastaajista 90 prosenttia kertoi katsovansa TV:tä päivittäin 1–5 tuntia. Yli 35 prosenttia kertoi päivittäisen katseluajan olevan 3–5 tuntia. 65–74-vuotiaista vastaajista 45 prosenttia katsoi televisiota päivittäin 3–5 tuntia.

Katsotuin yksittäinen TV-kanava oli YLE TV1 (45 prosenttia). 65–74-vuotiaista vastaajista YLE TV1 -kanavaa katsoi 55 prosenttia ja yli 75-vuotiaista vastaajista 57 prosenttia. Toiseksi katsotuin kanava oli MTV3 (23 prosenttia).

Kysyimme, mitkä olivat viisi eniten katsotuinta ohjelmatyyppiä. Katsotuimmat ohjelmatyypit kaikkien vastaajien osalta olivat uutiset ja kotimaiset asiaohjelmat. Näitä molempia seurasi noin 70 prosenttia vastanneista.

Uutisten ja kotimaisten asiaohjelmien seuraamisessa oli eroja vastaajan iän mukaan. Alle 65-vuotiaista uutiset suosikkiohjelmaksi oli valinnut 55 prosenttia vastaajista, 65–74-vuotiaiden ryhmässä uutiset 78 prosenttia ja yli 75-vuotiaiden ryhmässä peräti 93 prosenttia.

Kotimaisissa asiaohjelmissa oli havaittavissa samansuuntaiset erot vastaajien iän mukaan. Alle 65-vuotiaista 51 prosenttia vastaajista oli valinnut suosikkiohjelmaksi kotimaiset asiaohjelmat, 65–74-vuotiaista vastaajista 78 prosenttia oli tehnyt saman valinnan ja yli 75-vuotiaista vastaajista tulos oli 86 prosenttia. Miesvastaajat valitsivat naisia useammin uutiset ja kotimaiset asiaohjelmat suosikkiohjelmiksi, kun taas naiset katsoivat ulkomaisia draamoja miehiä enemmän.

TV-ohjelmat olivat vastaajille paitsi asiantiedon myös viihteellisten virikkeiden lähde. Muiksi katsotuimmiksi ohjelmatyypeiksi nousivat ulkomaiset draamat (47 prosenttia), kotimaiset viihdeohjelmat (38 prosenttia) sekä ulkomaiset elokuvat (37 prosenttia).

Alle 65-vuotiaat vastaajat katsoivat yli 75-vuotiaita vastaajia enemmän ulkomaisia viihdeohjelmia (38 %/18%), ulkomaisia draamoja (49 %/21 %) ja ulkomaisia elokuvia (43 %/ 21 %).

Taustäännet häiritsevät keskittymistä, kuulemistä ja asian ymmärtämistä

Ohjelmien taustalla oleva musiikki tai muut taustäännet häiritsivät lähestulkoon kaikkia vastaajia. Erittäin paljon taustäännet häiritsivät 57 prosenttia kyselyyn vastanneista ja melko paljon 38 prosenttia vastanneista. Vastauksissa oli eroja vastaajan iän mukaan: yli 75-vuotiaista vastaajista taustäännet häiritsivät 67 prosenttia, 65–74-vuotiaista 62 prosenttia koki taustäännet erittäin häiritseviksi ja alle 65-vuotiaista 49 prosenttia koki taustäännet erittäin häiritseviksi.

Häiritsevyys kulminoitui vastauksissa kahteen asiaan. Se, että ohjelman puhutusta sisällöstä ei taustäännten vuoksi saa selvää, jättää katsojan ulkopuolelle ohjelman sanomasta ja itse asiasta. Yhtä hankalaa on se, että katsoja joutuu pinnistelemaan kuullakseen. Koko ajan jatkuessaan tämä on erittäin väsyttävää.

Taustäänien vuoksi katsomatta jää kaupallisten kanavien tarjonta mainoksissa olevien äänitehosteiden vuoksi. Vastaavasti kotimaisia sarjoja sekä viihdeohjelmia vältetään ohjelmissa samalla hetkellä käytettävien päällekkäisen puhumisen, erilaisten äänitehosteiden ja naurunrämäkän tai muun vastaavan vuoksi.

Taustäännet rikkovat ohjelmien katsomista myös pakottamalla kanavien vaihteluun. Noin 40 prosenttia vastanneista kertoo joutuvansa päivittäin vaihtamaan kanavaa taustäännten vuoksi. Yli 75-vuotiaat vastaajat vaihtoivat kanavaa päivittäin useimmiten. Noin kolmasosa vaihtoi kanavaa yli kolmena päivänä viikossa.

Kuulon apuvälineestä ei koettu saatavan riittävää apua taustäännten suhteen. Laite voi korostaa myös taustäänniä eikä puheesta saa selvää taustäännten takia.

60 prosenttia etsii helpotusta katseluun kotimaisten tv-ohjelmien tekstityksen avulla. Tekstityksen käytössä oli selkeä ero vastaajien iän mukaan: 65–74-vuotiaista 37 prosenttia ja yli 75-vuotiaista 38 prosenttia ei käyttänyt tekstitystä ollenkaan, kun tekstitystä käyttämättömien luku alle 65-vuotiaiden ryhmässä oli vain 15 prosenttia. Alle 65-vuotiaista vastaajista 77 prosenttia käytti tekstitystä aina tai joskus. Yli 75-vuotiaista tekstitystä käytti aina tai joskus 50 prosenttia vastaajista.

Tekstityksen käytössä oli eroja myös sen mukaan, käyttikö vastaaja kuulokojetta ja/tai sisäkorvaistutetta vai ei. Niistä vastaajista, joilla ei ollut kuulon apuvälinettä käytössään, vain 6 prosenttia käytti tekstitystä aina ja 34 prosenttia käytti tekstitystä joskus. 48 prosenttia kuulon apuvälinettä käyttämättömistä vastaajista ei käyttänyt kotimaisten ohjelmien tekstitystä koskaan.

Yhtä tai kahta kuulokojetta käyttävistä vastaajista 26 prosenttia ei käyttänyt tekstitystä koskaan. 23 prosenttia heistä käytti tekstitystä joskus ja 37 prosenttia heistä käytti tekstitystä aina.

Kaikki sisäkorvaistutetta käyttävät vastaajat käyttivät kotimaisten tv-ohjelmien tekstitystä, 80 prosenttia aina ja 20 prosenttia joskus. Kuulovamman vaikeusasteella on siten myös vaikutusta tekstityksen käyttöön. Sisäkorvaistutehoito on vaikeasti kuulovammaisille henkilöille tarkoitettu kuulonkuntoutuksen muoto tilanteissa, joissa vahvimmallakaan kuulokojeella ei saa riittävää vahvistusta.

Yli 65-vuotiaiden vastaajien joukossa oli eniten niitä, jotka halusivat käyttää tekstitystä mutta eivät osaa (65-74-v. 14 prosenttia yli 75-v. 12 prosenttia). Naisvastaajat halusivat miehiä useammin käyttää tekstitystä mutta eivät osaa. Apua tekstityksen käyttämiseen ei siis ole tarjolla riittävästi. Yli 75-vuotiaille vastaajille kotimaisten tv-ohjelmien tekstityksen käyttäminen oli vaikeinta. 21 prosentin mielestä tekstityksen käyttö oli melko vaikeaa.

Katselua helpotettava erilaisin keinoin

Vastaajat toivoivat saavutettavuuden huomioimista jo ohjelmia tehtäessä. Musiikin toivotaan teknisesti lakkaavan heti kun toimittaja tai asiantuntija alkaa puhua. Käytettävä taustääni tulisi ylipäättään valita ikäkuuloiselle sopivaksi.

Taustäänten tähdellisyys asiaohjelmissa kyseenalaistettiin. Kokonaan ilman taustääniä tehtyjä asiaohjelmia ehdotti 66 prosenttia kaikista kyselyyn vastanneista. 79 prosenttia yli 75-vuotiaista haluaisi katsoa asiaohjelmia aina ilman taustääniä, kun taas alle 65-vuotiaista ilman taustääniä ohjelmia haluaisi aina katsoa 59 prosenttia vastaajista.

Tekstitysmahdollisuuden määrää toivottiin kaikilla kanavilla laajennettavan nykyisten ohjelmien lisäksi uusiin ohjelmiin.

Liitetaulukot

Taulukko 1 Kyselyn vastaajien taustamuuttujat

Sukupuoli	Mies	21 % (35)
	Nainen	79 % (131)
Ikä	alle 50-vuotias	15 % (25)
	51–64 -vuotias	26 % (44)
	65–74 -vuotias	42 % (70)
	yli 75-vuotias	17 % (28)
Kuinka usein koet kuulemisen vaikeuksia arjessasi?	Harvoin tai ei koskaan	9 % (15)
	Silloin tällöin	39 % (66)
	Usein tai aina	52 % (87)
Onko sinulla käytössäsi	Ei ole	30 % (50)
	Yksi kuulokoje	12 % (21)

kuulokoje ja/tai sisäkorvaistute?	Kaksi kuulokojetta	43 % (73)
	Yksi sisäkorvaistute	5 % (8)
	Kaksi sisäkorvaistutetta	5 % (8)
	Kuulokoje ja sisäkorvaistute	5 % (9)
Mitä muita kuulemisen apuvälineitä sinulla on käytössäsi? Voi valita monta vaihtoehtoa	Ei mitään	59 % (96)
	Kuulokkeet TV:n/radion kuunteluun	17 % (28)
	Kaulasilmukka	17 % (28)
	Kiinteä induktiosilmukka	5 % (8)
	FM-laite	7 % (11)
	Muu, mikä?	10 % (16)

Taulukko 2 TV:n katselu

Kuinka usein katsot TV-ohjelmia?	Joka päivä	90 % (150)
	Vähintään 3 päivänä viikossa	7 % (12)
	Yhtenä päivänä viikossa	3 % (5)
	Muutamana päivänä kuukaudessa	0 %
	Muutamana päivänä vuodessa	0 %
	Muu vaihtoehto, mikä?	0 %
Kuinka monta tuntia katsot yleensä TV-ohjelmia yhden päivän aikana?	Alle tunnin	4 % (6)
	1–3 tuntia	55 % (93)
	yli 3-5 tuntia	35 % (59)
	yli 5 tuntia	6 % (10)
Valitse TV-kanava, jonka TV-ohjelmia katsot eniten	Yle TV1	45 % (75)
	Yle TV2	2 % (3)
	MTV	23 % (38)
	Nelonen	7 % (12)
	Yle Teema	7 % (12)
	SubTV	1 % (2)
	Vitonen	0 %
	Liv	1 % (1)
	Jim	1 % (1)
	Kutonen	0 %
	TLC	2 % (3)
	Fox	2 % (4)
	Ava	0 %
	Hero	0 %
	Muu kanava, mikä?	10 % (16)
Mitkä ovat viisi eniten katsomaasi TV-ohjelmatyyppejä	Uutiset	73 % (122)
	Urheiluohjelmat	24 % (40)
	Musiikkiohjelmat	31 % (52)
	Kotimaiset asiaohjelmat	68 % (114)
	Ulkomaiset asiaohjelmat	28 % (46)
	Kotimaiset viihdeohjelmat	38 % (63)
	Ulkomaiset viihdeohjelmat	25 % (42)
	Kotimaiset draamat	35 % (59)
	Ulkomaiset draamat	47 % (79)
	Kotimaiset elokuvat	23 % (39)
	Ulkomaiset elokuvat	37 % (61)
	Muu ohjelmatyyppejä, mikä	10 % (16)

Taulukko 3 Taustaäänten häiritsevyys

Kuinka paljon TV-ohjelmien taustalla oleva musiikki tai muut taustaäänet häiritsevät television katseluasi?	Erittäin paljon	57 % (94)
	Melko paljon	38 % (62)
	Ei paljon eikä vähän	2 % (3)
	Melko vähän	3 % (5)
	Erittäin vähän	0%
	En osaa sanoa	0 %
Kuinka usein vaihdet kanavaa tai ohjelmaa TV-ohjelmassa olevien taustaäänten takia?	Joka päivä	36 % (60)
	Yli kolmena päivänä viikossa	29 % (48)
	Kerran viikossa	10 % (16)
	Muutaman kerran kuukaudessa	10 % (17)
	Muutaman kerran vuodessa	4 % (7)
	En osaa sanoa	12 % (20)
Toivoisitko, että television asiaohjelmia olisi mahdollista katsoa ilman taustaääniä?	Kyllä, aina	66 % (111)
	Kyllä, osassa ohjelmia	32 % (54)
	En	1 % (1)
	En osaa sanoa	1 % (2)
Kerro enemmän taustamelun / taustaäänien vaikutuksesta television katseluusi -vapaa sana	122 avointa vastausta	

Taulukko 4 Kotimaisten ohjelmien tekstitys

Käytätkö kotimaisia TV-ohjelmia katsoessasi tekstitystä?	Kyllä, aina	34 % (57)
	Kyllä, joskus	26 % (43)
	En käytä	28 % (47)
	Haluaisin mutta en osaa käyttää sitä	11 % (19)
	En osaa sanoa	1 % (1)
Kuinka helppoa on mielestäsi käyttää kotimaisten TV-ohjelmien tekstitystä?	Erittäin helppoa	17 % (29)
	Melko helppoa	31 % (51)
	Ei helppoa mutta ei vaikeatakaan	12 % (20)
	Melko vaikeaa	12 % (20)
	Erittäin vaikeaa	5 % (8)
	En osaa sanoa	23 % (39)